

Список використаних джерел:

1. Власенко В. П. Правова культура працівників міліції в сучасних умовах (аксіологічний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень» / В. П. Власенко. – К., 2013. – 20 с.
2. Кельман М.С. Загальна теорія права / М.С Кельман //: Підручник. – К.: Кондор, 2002. – 353 с.
3. Макаренко Л.О. До проблеми формування правової культури в Україні. / Л.О. Макаренко // Віче. – 2007. – № 18. – С. 52-53.
4. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: / О.Ф. Скакун // Підручник /пер. з російської – Х.: Консум, 2001 – С. 21-24.
5. Твердохліб Л.В. Виховання правової культури старшокласників // Творчість в технології виховання та навчання: Зб. наук. праць. Вип. 9. – Київ-Запоріжжя : Ін-т педагогіки і психології профосвіти, 1998. – С.116-132.
6. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А.М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.] ; з а з аг. р ед. С . Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. – К. : НАВС, Освіта України, 2017. – 320 с

**Старший науковий співробітник наукової лабораторії з
проблем кримінальної поліції НАВС к.ю.н., старший науковий
співробітник**

Крижна Валентина Володимирівна

ЗМІНИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ МВС УРСР НАПРИКІНЦІ 80-х – ПОЧАТКУ 90-х рр. ХХ ст.

Міністерство внутрішніх справ є вкрай важливою складовою частиною державного механізму будь-якої країни. Тому розробці нових та удосконаленню діючих правових засад його організації й діяльності в суверенній Україні приділяється особлива увага.

Але слід зауважити, що при вдосконаленні організаційно-правових засад діяльності, структури МВС України необхідно обов'язково звертатися і до історичного досвіду. Це є необхідним для того, щоб на основі ретельного аналізу встановити можливість врахування у сучасній практиці тих позитивних надбань, які були напрацьовані у минулі роки.

У цьому сенсі корисним є дослідження досвіду щодо удосконалення правового забезпечення діяльності МВС Української РСР наприкінці 80-х – початку 90-х рр. минулого століття.

Цілком слушним та аргументованим є висновок науковців П. Михайленка та В. Довбні про те, що криміногенна обстановка в державі наприкінці 80-х років значно ускладнилася [1, с. 21]. Підтвердженням цього є численні статистичні дані про зростання злочинності. Наприклад, як зазначалося у наказі МВС УРСР “Про міри щодо посилення охорони громадського порядку та боротьби з правопорушеннями на вулицях та в інших громадських місцях міста Києва” № 53 від 5 квітня 1990 р., кількість злочинів, що були скоєні у Києві у першому кварталі 1990 р. порівняно з аналогічним періодом минулого року зросла на 69% [2, с. 389]. Зростав кримінальний професіоналізм, злочини ставали все більш жорстокими та зухвалими, поширювалась їхня корислива мотивація. Виникали нові види злочинної діяльності, серед яких поширились такі види протиправної діянь, як убивства на замовлення, торгівля людьми, зброєю, вибуховими речовинами, стратегічною сировиною тощо [1, с. 21].

Але українським правоохоронцям, незважаючи на всі складнощі, вдалося не тільки вистояти у цих складних умовах, а зміцнивши, розпочати наступ на злочинність. В умовах недостатнього фінансування і гострого кадрового дефіциту Міністерство внутрішніх справ України спромоглося вирішити основні завдання, які ставилися перед міліцією, і головне – зберегти стабільність оперативної обстановки в країні, не допустити розгортання

міжнаціональних та міжконфесійних конфліктів. Багато в чому цьому сприяло й вчасне внесення змін до правового регулювання діяльності МВС та його складових частин.

Слід зазначити, що наприкінці 80-х рр. XX ст. основу правового забезпечення організації та діяльності МВС УРСР, як і раніше, становило Положення про Міністерство внутрішніх справ УРСР, затверджене Постановою Ради Міністрів УРСР № 425 ще 8 вересня 1972 р. [3, арк. 12–13.]. У документі зазначалося, що МВС УРСР відповідно до Конституції УРСР є союзно-республіканським міністерством і підпорядковується Раді Міністрів УРСР і МВС СРСР. На МВС УРСР покладалось завдання забезпечувати громадський порядок, охорону соціалістичної власності, прав і законних інтересів громадян, підприємств, організацій і установ від злочинних посягань та інших антигромадських дій, а також організацію пожежної охорони в республіці.

Згідно з документом систему Міністерства внутрішніх справ УРСР становили: МВС УРСР, управління та відділи внутрішніх справ виконавчих комітетів Рад депутатів трудящих, а також підрозділи міліції, пожежної охорони, виправно-трудова установи та інші підвідомчі їм підрозділи, установи, організації і підприємства [3].

Отже можна зробити висновок, що у цей період міністерство мало набагато ширшу систему та компетенцію ніж МВС України на сучасному етапі.

У 1990 році політична ситуація в СРСР продовжувала загострюватись. В окремих регіонах СРСР відбувалися міжнаціональні та міжетнічні конфлікти, які призводили до жертв серед населення, масових заворушень тощо.

Керівництво загальносоюзного МВС, враховуючи політичну ситуацію, що склалася в окремих республіках СРСР на початку 1990 р., та намагаючись втримати ситуацію під контролем, пішло на значне розширення прав МВС союзних республік. Так, згідно з наказом МВС СРСР № 2 від 24 січня 1990 р. “Про подальше розширення прав міністрів внутрішніх справ союзних республік” до компетенції міністрів союзних республік було передано низку суттєвих повноважень, які до цього належали до виключної компетенції загальносоюзного міністерства [2, с. 260–262].

Наприклад, у галузі управління ОВС та організації оперативно-службової діяльності їм були надані такі права: визначати порядок планування службової діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ; видавати нормативні акти з питань службової діяльності; видавати інформаційно-методичні збірники, бюлетені та інші друковані видання, визначати їх наклад, обсяг і періодичність, вирішувати питання видавничої діяльності підпорядкованих органів та підрозділів.

У кадровій та організаційно-штатній роботі – призначати та звільняти співробітників на посадах начальників головних управлінь та управлінь внутрішніх справ виконкомів обласних і міських Рад народних депутатів; встановлювати у відповідності з нормативними актами стаж служби начальникам головних управлінь та управлінь внутрішніх справ виконкомів обласних і міських Рад народних депутатів, а також їх заступникам; нагороджувати нагрудним знаком “Заслужений дільничний інспектор міліції”; визначати чисельність та затверджувати штати підрозділів міліції, які утримуються за рахунок коштів підприємств, організацій та установ, а також інспекцій у справах неповнолітніх в залежності від оперативної обстановки та місцевих умов; встановлювати штатну положеність автотранспортних засобів для підпорядкованих органів і підрозділів внутрішніх справ у межах табельних норм, затверджених МВС СРСР.

У питаннях фінансового та матеріально-технічного забезпечення – дозволити придбання та утримання ОВС автотранспорта, оперативної і криміналістичної техніки понад норм табельної положеності за рахунок коштів місцевого бюджету та інших нецентралізованих джерел; надавати фінансову допомогу особам рядового та начальницького складу – членам житлово-будівельних, житлових кооперативів та індивідуальним забудовникам, які прослужили бездоганно в ОВС 15 та більше років, у межах асигнувань, що виділяються на цю мету, тощо.

Таке розширення повноважень міністрів внутрішніх справ республіканських МВС значно підвищило можливості їх впливу як на політичну ситуацію, так і на стан боротьби з корумпованістю посадових осіб апаратів ОВС у межах республік.

У період до липня 1990 р. міністром внутрішніх справ УРСР був генерал-полковник внутрішньої служби І.Д. Гладуш, а з липня 1990 р. – генерал внутрішньої служби України А.В. Васишин, які доклали чимало зусиль, щоб не допустити цілковитого обвалу злочинності в державі та масових порушень законності [4, с. 353, 371].

16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет. Невдовзі після прийняття Декларації, а саме 30 липня 1990 р., Верховна Рада УРСР прийняла постанову “Про проходження строкової військової служби громадянами УРСР та використання працівників правоохоронних органів республіки за її межами” [5]. Згідно з цією постановою Раді Міністрів УРСР було поставлено завдання протягом місяця забезпечити повернення до постійного місця служби працівників правоохоронних органів республіки, які брали участь в охороні громадського порядку та локалізації міжнаціональних конфліктів в інших регіонах СРСР.

Зважаючи на те, що криміногенна ситуація в УРСР у другій половині 1990 року продовжувала погіршуватись, Верховна Рада УРСР прийняла постанову “Про невідкладні заходи по зміцненню законності та правопорядку в республіці” від 29 листопада 1990 р. У ній зазначалось, що криміногенна ситуація набула загрозливого характеру та продовжує погіршуватись. Тому для поліпшення ситуації органам внутрішніх справ та внутрішнім військам було надано право “... з метою припинення масових заворушень, протиправних дій, які пов’язані з нападом на будинки державних та громадських органів і установ, масовим самовільним захопленням земель, невиконанням законних вимог працівників міліції та інших, які можуть призвести до зіткнення груп населення, а також дій, що паралізують роботу транспорту, життєдіяльність міст, посягають на громадський спокій, права, життя та здоров’я людей, застосовувати у встановленому порядку активну протидію, у тому числі із застосуванням дозволених спеціальних засобів” [6, с. 23].

Важливим етапом розвитку складової частини МВС – української міліції – стало ухвалення Верховною Радою УРСР 20 грудня 1990 р. Закону Української РСР “Про міліцію”. Цим документом була закладена правова основа діяльності міліції України. Стаття 1 Закону визначала, що міліція в Українській СРСР – державний озброєний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров’я, права і свободи громадян, власність, природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань [7]. Основними завданнями міліції законодавець визначив такі: забезпечення особистої безпеки громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення; охорона і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних посягань; виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень; участь у наданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов’язків. У Законі “Про міліцію” були детально врегульовані такі важливі питання, як визначення принципів та правової основи діяльності міліції, обов’язків та прав міліції, застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї працівниками міліції, проходження служби в міліції, правового та соціального захисту, відповідальності працівників міліції, контролю і нагляду за діяльністю міліції тощо.

Стаття 7 Закону, яка отримала назву “Організація міліції та її підпорядкованість”, визначала, що “міліція є єдиною системою органів, яка входить до структури Міністерства внутрішніх справ Української РСР, виконує адміністративну, профілактичну, оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну, виконавчу та охоронну (на договірних засадах) функції” [7].

Після прийняття 24 серпня 1991 р. Верховною Радою України Акта проголошення незалежності України у життєдіяльності МВС УРСР розпочинається новий етап – у якості міністерства суверенної держави.

Керівництво МВС не залишилось осторонь розпочатих державотворчих процесів. Так, на засіданні колегії МВС України 17 вересня 1991 р. було прийнято рішення “Про Звернення колегії міністерства до особового складу органів і підрозділів внутрішніх справ”. У зверненні наголошувалось про необхідність “покласти край розгулу злочинності” та висловлювалась

упевненість, що під час референдуму, який мав відбутися 1 грудня того ж року, “працівники органів та підрозділів внутрішніх справ республіки, відчуваючи високу відповідальність за долю Вітчизни та її багатонаціонального народу, скажуть “так” незалежній демократичній Україні”.

Проголосивши незалежність, Україна фактично успадкувала правоохоронні органи, які існували в УРСР. Міністерство внутрішніх справ України, у свою чергу, також успадкувало органи міліції УРСР та інші структурні підрозділи МВС УРСР. Звичайно, що нормативно-правові акти, якими регулювалась їх організація та діяльність, вимагали суттєвих змін. Саме тому терміново було розроблено і прийнято цілу низку нових документів та внесено зміни і доповнення до вже існуючих. Так, вже 26 серпня 1991 р. було видано наказ МВС № 383 “Про перегляд відомчих нормативних актів і створення нормативної бази МВС України”, згідно з яким начальникам головних управлінь, управлінь, самостійних відділів міністерства наказувалось переглянути усі відомчі нормативні документи і в установленому порядку скасувати ті з них, що втратили практичне значення або суперечать чинному законодавству України.

Підсумовуючи викладене, ми можемо зробити наступні висновки:

по-перше, у період кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. йшов безперервний процес удосконалення правового забезпечення організації та діяльності МВС УРСР, оптимізації структури міністерства та приведення її до вимог того часу, що було викликано суттєвим загостренням суспільно-політичної обстановки в країні;

по-друге, у цей період міністерство мало набагато ширшу систему та компетенцію ніж МВС України на сучасному етапі, адже до його складу, крім міліції та внутрішніх військ, входили підрозділи пожежної охорони, виправно-трудова установи тощо;

по-третє, керівництво міністерства не залишилось осторонь розпочатих державотворчих процесів, звернувшись до працівників органів внутрішніх справ зі зверненням підтримати проголошення незалежності України під час референдуму 1 грудня 1991 р.;

по-четверте, одразу після проголошення незалежності України Міністерство внутрішніх справ нової суверенної держави вжило заходів до оновлення нормативно-правової бази, якою регулювалась організація та діяльність ОВС, терміново було розроблено і прийнято цілу низку нових документів та внесено зміни і доповнення до вже існуючих, скасовано ті з них, що втратили практичне значення або суперечили чинному законодавству України.

Список використаних джерел:

1. Михайленко П. Міністерство внутрішніх справ УРСР (1969–1990 рр.) / П. Михайленко, В. Довбня // Міліція України. – 2006. – № 10.
2. Історія міліції України у документах і матеріалах / П.П. Михайленко, Я.Ю. Кондратьєв; МВС України; Нац. акад. внутр. справ України. – У 3-х т. – Т. 3. – К.: Генеза, 2000. – 616 с.
3. Архів МВС України, ф. 46, оп. 1, спр. 691.
4. Міліція України: історичний нарис, портрети, події : Науково-попул. видання / За заг. ред. Ю.О. Смирнова. – Кол. авт.: Смирнов Ю.О., Михайленко П.П., Святоцький О.Д., Ануфрієв М.І. – К.: Видавничий дім “Ін Юре”, 2002. – 798 с.
5. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 5. – Ст. 459.
6. Михайленко П. Українська міліція в останні роки існування СРСР та перші роки незалежності України / П. Михайленко, В. Довбня // Міліція України. – 2004. – № 8.
7. Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

Професор кафедри кримінального права НАВС, к.ю.н., доцент

Кришевич Ольга Володимирівна

**ПРЕДМЕТ ЗЛОЧИНУ ФАЛЬСИФІКАЦІЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ТА ОБІГУ
ФАЛЬСИФІКОВАНИХ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ.**

При аналізі диспозиції ст. 321-1 КК України, можна зробити висновок, що предмет є обов'язковою ознакою досліджуваного складу злочину і є фальсифіковані лікарські засоби.